

ли приносит большие успехи, если удастся достичь определенного уровня взаимопонимания между кафедрой математики и специальными кафедрами.

В заключение отметим, что математическая культура играет большую роль не только для достижения профессионального мастерства, но при формировании общей культуры человека, так как совершенствует общую культуру мышления, дисциплинирует ее, приучает человека логически рассуждать, воспитывать у него точность и обстоятельность аргументации.

С.А. ГАЛАЎКО

ПЕДАГАГІЧНАЕ МАЙСТЭРСТВА І ПСІХАЛАГІЧНЫЯ ПАДЫХОДЫ ЯК НЕАБХОДНЫЯ ВАРУНКІ ПАДРЫХТОЎКІ КАДРАЎ У ВНУ

Што датычыць пытання глабальнага, дык дазвольце мне выказаць наступнае: перш за ўсё трэба весці размову аб культуры. Без ягонага не можа адбыцца ніякае палепшэнне ў жыцці ніводнай нацыі. Культура — гэта не толькі мастацтва, не толькі спевы альбо танцы, дэкламацыя і акрабатыка на ступеньках тэатраў, дамоў культуры, дамоў адпачынку, гэта больш шырэй, і у першую чаргу гэта *адукацыя*, гэта псіхалогія, гэта педагагічная навука. Без гэтай навукі ні грамадства, ні тым больш навучальныя ўстановы не змогуць несці ў асяроддзе любога напрамку, асабліва ў асяроддзе нашай моладзі, якая хоча ведаць многае і ў школе, і ў нашым ўніверсітэце, тыя веды, якія выпрацоўваліся чалавецтвам на працягу стагоддзяў. І гэта не банальныя словы, не банальная размова. Гэта ісціна, якая пацверджана жыццём многіх краін. Там, дзе культуры прыдаецца асаблівая ўвага, там і жыццё асаблівае, больш прыгожае, больш багатае як у сэнсе маральным, так і матэрыяльным. А педагогіка не можа існаваць асабіста ад культуры. Тут, на наш погляд, трэба спыніцца і выказаць думку наконт педагагічнай навукі, якая вельмі патрэбна ва ўсіх навучальных установах, у тым ліку і ў нашым універсітэце.

Справа у тым, што вялікая колькасць нашых выкладчыкаў атрымалі прафесійную эканамічную адукацыю і выкладаюць навуку так, як мяркуюць самі. Гэта вельмі добра, калі выкладчык умее абараніць свае пазіцыі, калі ён лічыць, што менавіта так, а не інакш павінен прачытаць, перадаць, расказаць пра тое, што ён сёння выкладае. Але не ва ўсіх атрымоўваецца станоўча. Чаму? Таму што многія, хто становіцца кандыдатамі навук, займаюць прафесарскія пасады, не звяртаюць увагу на педагагічнае майстэрства. Сёння нават выпускнікі сярэдніх школ, якія трапілі на лекцыю прафесара вышэйшай навучальнай установы, бачаць часам недахопы, лічаць яе нецікавай, прымітыўнай. Гэтыя разважанні даводзіцца чуць ад нашых студэнтаў, якія скардзяцца на нецікавыя, абыякавыя лекцыі, што чытаюцца пры дапамозе канспекта, альбо без яго, але сумна выкладаюцца на працягу годаў. У выснове, калі ты выкладчык, ты павінен атрымоўваць педагагічную і псіхалагічную падрыхтоўку. Тады, дазвольце вас запэўніць, і будзе рух уперад.

У сувязі з вышэй пададзеным аўтару здаецца, што кожны выкладчык любой дысцыпліны, лектар, прафесар, доктар навук павінен умець весці размову не толькі пра тое, колькі будзе "два" і "два", а і пра тое, што наша жыццё складаецца з розных кампанентаў паасобнай, а можа і не паасобнай справы, якую мы выкладаем. Калі выкладчык не адступіць у час лекцыі ад той праблемы, якую ён выкладае, яго выкладанне будзе "сухім". Манатоннае гучанне выкладчыка, бесперапынны паўтор аднолькавых слоў і выразаў, сказаў і нават прыкладаў, даводзяць да таго, што студэнты не толькі спяць, але і зусім не прыходзяць на лекцыі. Вось чаму трэба гаварыць аб педагагічным майстэрстве.

Сяргей Аляксандравіч ГАЛАЎКО, прафесар кафедры замежных моў № 3 БДЭУ.

Як разумець "педагагічнае майстэрства"? У выкладчыка павінен быць альбо незвычайны талент, альбо самая моцная педагагічная падрыхтоўка.

Што рабіць? Павысіць майстэрства! За кошт чаго? Ці, магчыма, знайсці нешта другое? На гэтыя пытанні можа адказаць толькі час. Менавіта толькі ён прыводзіць да патрэбнай высновы (маецца на ўвазе стаж, вопыт).

І тым не менш, калі чалавек працуе, калі ён хоча працаваць і далей, неабходна "варушыцца", шукаць і знаходзіць! Калі сістэматычна прагледжваць і ранейшыя, і новыя напрамкі ў выкладанні той ці іншай дысцыпліны, мы заўсёды знойдзем падказку, што трэба сёння рабіць, як ажывіць, як больш цікава перадаць веды, якія выпрацавала чалавецтва. У кожнага маладога выкладчыка і тым больш з вялікім вопытам знойдуцца прыклады, якія дапамагаюць зрабіць заняткі цікавымі, змястоўнымі, пазнавальнымі і патрэбнымі не толькі для агульнай адукацыі, агульнага развіцця, але і для будучай прафесійнай дзейнасці. Бо яскравыя прыклады, якія маюць месца, альбо якія выдуманы і вобразна пададзены, заўсёды знойдуць разуменне ў аўдыторыі — студэнтаў, ці другой катэгорыі слухачоў.

Безумоўна, не кожны мае нейкія асаблівыя здольнасці. Але ўпэўнены, у кожнага выкладчыка ёсць пра што расказаць са свайго, альбо і не са свайго жыцця. І гэтым трэба карыстацца!

На жаль нярэдка мы падыходзім фармальна ды выкладання сваёй дысцыпліны. Адна заняткі мала чым адрозніваюцца ад другіх, яны сумныя, не носяць творчага характару і тым самым параджаюць у студэнтаў скептыцызм да патрэбнасці вывучэння той ці іншай дысцыпліны. Бывае і так. Паступіўшы ва ўніверсітэт з нядрэннай падрыхтоўкай, студэнт губляе і тыя веды, якія ён атрымаў ў школе. Вось чаму мы абавязаны ўмець працаваць у групах прывіваць веды і любоў да выкладаемага прадмета. Галоўная задача выкладчыка ў тым, каб заставіць студэнта прымаць удзел у рабоце ўсёй групы. Але ёсць студэнты, якія адчуваюць сябе больш слабымі, чым некаторыя іх калегі, саромяцца прымаць удзел у дыскусіях, таму што баяцца зрабіць памылкі. У гэтым выпадку такт выкладчыка можа адыграць рашаючую ролю ў далейшым поспеху навучэнца. Вельмі важна не адбіць ахвоту ў таго студэнта, у якога ёсць станоўчая матывацыя да вучэбна-пазнавальнай дзейнасці. Дрэжны той выкладчык, які бесперапынна вызывае ў студэнта адмоўныя эмоцыі. У гэтым выпадку ніякая матывацыя не зможа надхніць студэнта на вывучэнне любімай вамі дысцыпліны.

Трэба адзначыць, што характэрным з'яўляецца наступны адмоўны стэрэатып у дзейнасці выкладчыкаў: а) прывычны і заўсёды аднолькавы падыход да выкладання матэрыяла, г. зн. работа па шаблону; б) на занятках перавага ўласнай актыўнасці на шкоду студэнцкай, г. зн. жаданне ўсё яшчэ раз расказаць, растлумачыць, паўтарыць; в) сувязь ацэнкі асобы з яго паспяховасцю, калі яму гавораць, што ён ні на што не здольны; г) дзейнасць, якая можа закончыцца канфліктамі са студэнтам, бо, на думку выкладчыка, студэнт павінен быць "ніжэй травы, цішэй вады", а то і можа аказацца злейшым яго ворагам. Вось тут трэба арганізоўваць не паводзіны, а дзейнасць студэнта.

І праўда, калі табе бесперапынна гавораць адно і тое ж, калі ні разу не пачуеш добрага слова, то адбіваецца ўсякая ахвота да вывучэння гэтай дысцыпліны. Студэнт расчароўваецца як у вывучэнні выкладаемай дысцыпліны, так і ў выкладчыку. Такім чынам, галоўная фігура ў навучальным працэсе — гэта выкладчык. Менавіта ад яго, яго эрудыцыі і педагагічнага майстэрства залежыць якасць ведаў студэнта. Каб навучаць на сучасным узроўні, неабходна навучаючы самому вучыцца.

Выкладчык, які цікавіцца толькі фармальным выкананнем сваіх абавязкаў, г. зн. штодзённа прыходзіць на службу, не спазняецца, але і не затрымліваецца пасля праведзеных заняткаў, не можа ўдасканальвацца, па-майстэрску перадаваць свае веды навучэнцам. І наадварот, той, хто займаецца ўсебаковай разнастайнай дзейнасцю, актыўна ўдзельнічае ў навукова-даследчай, навукова-метадычнай рабоце, значна цікавей вядзе заняткі ў студэнцкай аўдыторыі. Ён сваімі багатымі ведамі, сваім вопытам робіць выкладаемую дысцыпліну цікавай, жывой, творчай.

Сёння так званыя актыўныя метады складаюць ядро апошніх метадычных дасягненняў. У працэсе навучання паспяхова ўжываюцца такія метадыкі выкладання, як праблемнае, праграмнае навучанне, інтэнсіўны метады, ігравое мадэліраванне і г.д. Але як бы інтэнсіўна не выкарыстоўваліся такія напрамкі, падручнікі і вучэбныя дапаможнікі, галоўным фактарам рэалізацыі гэтых мэт і задач застаецца выкладчык.

Нельга звязваць ацэнку паводзін і вынікі дзейнасці студэнтаў з ацэнкай іх асобы. Калі выкладчык дае негатывную ацэнку асобы студэнта, ды яшчэ ў прысут-

насці яго аднакурснікаў, выхаваўчы эфект на гэтым канчаецца. Студэнт ў далейшым не ўспрымае нават самыя добрыя і карысныя парады. Ацэнка асобы — справа не простая, і калі мы гэтым не валодаем, лепш не старацца гэта рабіць.

Сёння ўмовы жыцця і працы на вытворчасці, маральная і матэрыяльная зацікаўленнасць павінны выпрацоўваць у выкладчыка сумеснасць патрабаванняў да навукова-метадычнай работы, педагагічнага майстэрства. Прафесія выкладчыка па сваёй сутнасці абавязвае яго быць чалавекам высокай культуры, творчых адносін да працы, да сваіх паводзін і г.д.

Вялікае значэнне ў фарміраванні спецыялістаў іграе мэтанакіраваная палітыка-выхаваўчая падрыхтоўка моладзі. У комплексе гэтай работы адным з вядучых напрамкаў службы эстэтычнае выхаванне, павышэнне культурнага ўзроўню, прывітанне густаў і навыкаў да мастацкай творчасці. У гэтым сэнсе важнае значэнне мае ўдзел студэнтаў і выкладчыкаў у развіцці мастацкай самадзейнасці. І тут уласны прыклад выкладчыкаў іграе выключна мабілізуючую ролю ў справе развіцця эстэтычных якасцяў. Бо для фармавання свядомасці маладога спецыяліста важна не толькі колькасць прафесійных ведаў, якія дае выкладчык, але і тое, як гэта робіцца. Гэта значыць, што ў чытанні курса павінны праяўляцца адукаванасць і інтэлігентнасць кожнага слова выкладчыка. Карацей кажучы, фактар асобы выкладчыка іграе вельмі значную ролю, калі не рашаючую, у фарміраванні будучага спецыяліста. І наогул, чым вышэй культура выкладчыка, чым больш важкі яго навуковы, грамадскі аўтарытэт, тым мацнейшы яго ўплыў на выхоўваемага.

Такім чынам, аўтар лічыць, што эфектыўнае вырашэнне пытанняў ідэйнага і эстэтычнага выхавання студэнтаў — справа грамадская, а калі для гэтага ёсць талент і неабходныя ўмовы, дык трэба іх усебакова развіваць, удасканалваць і сваімі выступленнямі ўзбагачаць духоўную культуру людзей.

О.В. ВАСИЛЬЕВА

ИНФОРМАЦИОННАЯ ТЕЛЕСИСТЕМА ВУЗА КАК ИНТЕГРИРОВАННОЕ СРЕДСТВО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Эффективность обучения иностранному языку в вузе, как известно, один из центральных объектов исследований психологической и методической наук. Одним из путей достижения успешности обучения иностранному языку является путь *создания интегрированных систем средств обучения разной степени сложности*, которые позволяют организовать учебный процесс на высоком качественном уровне. Одной из таких интегрированных систем средств обучения является *информационная телесистема вуза* (далее — инфотелесистема).

С 1997 г. в БГЭУ ведутся экспериментальные исследования по созданию инфотелесистемы вуза и разработке методики преподавания иностранного языка с помощью инфотелесистемы. В результате анализа исследований в области психофизики, психолингвистики, психофизиологии, нейропсихологии мы обосновали необходимость *системного применения традиционных, информационных и телевизионных средств обучения иностранному языку*. В результате специально проведенных исследований был выявлен оптимальный вариант процентного соотношения этих средств обучения в учебном процессе. Информационные средства обучения — 20 %, телевизионные — 30 %, традиционные — 50 % учебного времени. Эти данные также подтверждаются анализом дидактических свойств каждого типа средств обучения и психологических особенностей протекания учебного процесса.

Оксана Владимировна ВАСИЛЬЕВА, преподаватель кафедры иностранных языков № 1 БГЭУ.